

PSYCHOPEDIE. TEORETICKÉ ZÁKLADY A METODIKA

Jiří Kantor

VALENTA, M., MÜLLER, O. *Psychopedie. Teoretické základy a metodika*. Praha : Parta, 2003. ISBN 80-7320-039-2.

Kniha *Psychopedie* je již několikátou odbornou publikací, která vznikla díky blízké spolupráci autorů Oldřicha Müllera a Milana Valenty (oba jsou vyučujícími na katedře speciální pedagogiky UP v Olomouci). Kniha je doposud ojedinělým počinem v oblasti psychopedie, který si klade velmi ambiciózní cíle. Autoři se pokusili o systematizaci poznatků z oblasti teorie i praxe výchovy a vzdělávání osob s mentálním postižením. Již při letném pročtení obsahu je patrné, že se jedná o publikaci, na jejíž realizaci by se měl za jiných okolností podílet početný kolektiv autorů.

Kniha poskytuje komplexní, přitom však detailní informace o dané problematice (samozřejmě v rozsahu, který je adekvátní jejímu primárnímu záměru coby učebnímu textu). Jednotlivé kapitoly jsou zpracovány na vysoké odborné úrovni ukazující široký rozhled, znalosti a praktické zkušenosti autorů. Obsáhlý text charakterizuje teoretické základy psychopedie, reflektuje historické souvislosti jejího vývoje i současné proměny v poskytování péče osobám s mentálním postižením. Autoři naznačují některé možnosti budoucího vývoje oboru, mezi které patří např. obohacení psychopedické praxe o postupy tzv. expresivních terapií.

Kniha je rozdělena na obecnou a metodickou část. V obecné části se pojednává o teoretických základech psychopedie jako vědního oboru, její terminologii, vztahu k referenčním oborům, zvláštnostech klientů s mentální retardací, etiologii a prevenci mentálního postižení, diagnostice v psychopedii, o edukačním systému, ústavní péči, alternativních přístupech k mentálně postiženým osobám a jejich společenské integraci, expresivních terapiích a alternativní a augmentativní komunikaci v psychopedii. Metodická část se podrobně zaměřuje na oblast výchovy a vzdělávání jedinců s mentálním postižením a na didaktiku jednotlivých předmětů. Dobrá kvalita textu zůstala zachována také v kapitolách věnovaných oblastem, ve kterých se autorská dvojice výrazněji neprofiluje (např. metodika hudební výchovy).

Publikace je přehledně strukturována na základní text, marginálie, které rozšiřují konkrétní témata základního textu, odkazy, doporučenou literaturu a rekapitulující sumář. Množství praktických příkladů zvyšuje názornost textu. Odborný a srozumitelný jazyk činí text knihy čtivý a přitažlivý nejen pro odborníky, ale také studenty, rodiče a další osoby zainteresované v péči o klienty s mentálním postižením. Přehlednosti strukturace textu odpovídá také dobrá

typografická úroveň.

Navzdory uvedeným přednostem považuji za užitečné vnést diskusi k některým tématům, k nimž se publikace vyjadřuje. Čtenář se může zamyslet např. nad tím, zda je mentální retardace spíše duševní, nebo mentální poruchou (autoři definují mentální retardaci jako "vývojovou duševní poruchu", str. 14 a 19). Dle mého názoru tyto pojmy nejsou zcela synonymní a mentální výkonnost nepředstavuje jediný a rozhodující ukazatel kvality duševního života (srovnej s definicí zdraví WHO). Prakticky si dokáží představit, že člověk s mentální retardací může žít duševně uspokojivějším životem než mnoho mentálně intaktních jedinců.

Další diskutabilní otázku přináší již úvodní kapitola (str. 4) zabývající se vymezením širě psychopedické klientely. K práci s klienty s mnohými z uvedených poruch, např. poruchy chování a emocí, afektivní poruchy nebo duševní poruchy vyvolané psychotropními látkami, bych považoval kompetentní spíše odborníky jiných oborů speciální pedagogiky, zvláště etopedy. Jestliže však tyto poruchy skutečně náleží do oblasti psychopedie, uvítal bych (z pozice studentů), kdyby jim v průběhu vysokoškolské přípravy psychopedů bylo věnováno více prostoru než doposud.

K charakteristickým příkladům trendů v psychopedii, které publikace představuje, patří terapeuticko-formativní přístupy s početně zastoupenou skupinou expresivních terapií. Expresivní terapeutické přístupy se postupně stávají standardně poskytovanou službou u osob se zdravotním postižením, na čemž má autorská dvojice velké zásluhy. Ačkoliv praktické otázky týkající se aplikace expresivních terapií ve speciální pedagogice, přípravy terapeutů a mnohé další zůstávají stále nedostatečně zodpovězené, přínos autorů v této oblasti je stále nedoceněn. V publikaci je problematika expresivních terapií zhuštěna do několika mála kapitol, které jsou jednoduše, stručně a dobře napsané.

Jsem přesvědčen, že se jedná o velmi vydařenou a kvalitní publikaci. Věřím, že *Psychopedie* autorů Milana Valenty a Oldřicha Müllera poslouží nejen vysokoškolským studentům jako výborný učební text, ale také mnoha lidem v praxi, kteří hledají nové možnosti, jak zvyšovat kvalitu péče poskytované osobám s mentálním postižením.